

نظام جهانی ارزیابی و حمایت از حقوق بشر

مطالعه نقش ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد

جلد دوم

تألیف

دکتر سید باقر میرعباسی

استاد تمام دانشگاه تهران

و وکیل دعاوی داخلی و بین‌المللی و عضو کانون وکلاء ایران

و

سیده فرناز میرعباسی

کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل

و وکیل دعاوی

سرشناسه	: میرعباسی، سید باقر، ۱۳۲۲-
عنوان و نام پدیدآور	: نظام جهانی ارزیابی و حمایت از حقوق بشر: مطالعه نقش ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد/ تألیف: سید باقر میرعباسی، سیده فرناز میرعباسی
وضعیت ویراست	: [ویراست ۲]
مشخصات نشر	: تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ج.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۵۸۸-۵
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: فهرست‌نویسی بر اساس جلد دوم، ۱۳۹۵.
یادداشت	: چاپ دوم
عنوان دیگر	: مطالعه نقش ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد
موضوع	: سازمان ملل متحد. کمیسیون حقوق بشر
رابطه	: United Nations. Commission Human Rights
موضوع	: حمایت از حقوق بشر - همکاری‌های بین‌المللی
موضوع	: Human Rights Advocacy - - International Cooperation
شناسه افزودن	: میرعباسی، سیده فرناز
رده‌بندی کنگره	: ی ۱۳۹ عن ۹/م JC۵۷۱
رده‌بندی دیویی	: ۳۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۹۱۰۷۴

عنوان کتاب: نظام جهانی ارزیابی و حمایت از حقوق بشر (جلد دوم) / ویراست دوم

تألیف: دکتر سید باقر میرعباسی، سیده فرناز میرعباسی

ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۵

قطع و تیراژ: وزیری، ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۵۸۸-۵

email: info@junglepup.org

<http://www.jangal.com>

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۰۳۸۲-۶۶۴۹۰۴۶۵

۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

اختصارات

چکیده

مقدمه و طرح کتاب

بخش اول: ارکان شورایی سازد انظار به آن که نقش برجسته تری در زمینه تدوین و توسعه

حقوق بشر دارند ۱

فصل اول: نقش مجمع عمومی در تدوین و توسعه (هنجارسازی) حقوق بشر ۳

مبحث اول: ترکیب، جلسات، صلاحیت‌ها، نحوه تصمیم‌گیری و آثار مصوبات مجمع عمومی ۴

گفتار اول: اطلاعات شکلی و ساختاری مجمع عمومی ۴

بند اول - جایگاه مجمع عمومی در صحن ارکان سازمان ملل متحد - مسائل شکلی و ساختاری

مربوط به آن ۴

بند دوم - ترکیب، ساختار داخلی (کمیسیون‌های اصلی و فرعی) و جلسات مجمع عمومی ۵

بند سوم - کمیسیون‌های اصلی و فرعی مجمع عمومی ۵

بند چهارم - جلسات مجمع عمومی ۸

گفتار دوم: موضوعات صلاحیتی و آیین‌های تصمیم‌گیری مجمع عمومی ۸

بند اول - انواع و قلمرو صلاحیت‌های مجمع عمومی ۸

بند دوم - آیین تصمیم‌گیری در مجمع عمومی و کدگذاری آن ۱۰

گفتار سوم: آثار حقوقی مصوبات مجمع عمومی ۱۱

مبحث دوم: تدوین و توسعه حقوق بشر و نظارت بر حسن اجرای آن توسط مجمع عمومی ۱۳

گفتار اول: تدوین و توسعه حقوق بشر توسط مجمع عمومی ۱۴

بند اول - قاعده‌سازی از طریق تدوین و توسعه ۱۴

بند دوم - قاعده‌سازی از طریق برگزاری کنفرانس‌های جهانی ۱۹

- بند سوم - قاعده‌سازی از طریق اصدار اعلامیه‌ها و قطعنامه‌ها ۲۱
- بند چهارم - ارزش حقوقی قطعنامه‌های حقوق بشری مجمع عمومی ۲۴
- گفتار دوم: پیگیری و نظارت بر حسن اجراء حقوق بشر توسط مجمع عمومی ۲۸
- بند اول - موانع پیگیری و نظارت بر حسن اجراء الزامات حقوق بشری توسط مجمع عمومی ۲۹
- بند دوم - بحث نظارت غیرمستقیم مجمع عمومی از طریق سایر ارکان ملل متحد ۳۲
- بند سوم - اعمال نقش نظارتی و پیگیری مجمع عمومی توسط ارکان فرعی ۳۲
- نتیجه‌گیری ۳۶
- فصل دوم: نقش شورای اقتصادی و اجتماعی در تدوین و توسعه حقوق بشر ۳۷
- طرح موضوع و زمینه بحث ۳۷
- مبحث اول: ترکیب و ساختار و نیز وظایف و اختیارات و آئین تصمیم‌گیری و مصوبات اکوسوک ۳۸
- گفتار اول: معرفی اجمالی ترکیب و ساختار و برگزاری جلسات اکوسوک ۳۸
- بند اول - ترکیب اکوسوک ۳۸
- بند دوم - ساختار اکوسوک ۳۹
- بند سوم - برگزاری جلسات ۴۲
- گفتار دوم: وظایف و اختیارات، آئین تصمیم‌گیری و مصوبات اکوسوک ۴۲
- بند اول - وظایف و اختیارات اکوسوک ۴۲
- بند دوم - روش تصمیم‌گیری و مصوبات اکوسوک ۴۶
- مبحث دوم: نقش هنجارسازی و حمایت - وقت بشری اکوسوک ۴۸
- گفتار اول: جایگاه کلی اکوسوک در ارتباط با مباحث حقوق بشری ۴۹
- بند اول - صلاحیت‌های حقوق بشری اکوسوک و به‌سأله خالت در امور داخلی دولت‌های عضو ۴۹
- بند دوم - انجام مطالعات ۵۰
- بند سوم - اصدار تصمیمات و توصیه‌نامه‌ها ۵۱
- بند چهارم - تهیه پیش‌نویس معاهدات ۵۱
- بند پنجم - دعوت به برگزاری کنفرانس‌ها ۵۲
- بند ششم - کمک به سایر ارگان‌ها و سازمان‌های تخصصی ۵۲
- بند هفتم - هماهنگی میان سازمان‌های تخصصی ۵۲
- بند هشتم - اعطای موقعیت مشورتی به سازمان‌های غیردولتی (N.G.O) ۵۲
- گفتار دوم: کمیسیون حقوق بشر و نقش آن در هنجارسازی حقوق بشر ۵۵
- بند اول - تأسیس، ترکیب و تحولات آن و جلسات ۵۵
- بند دوم - حدود مأموریت و هنجارسازی کمیسیون حقوق بشر ۵۶
- بند سوم - نقش حمایتی و نظارتی کمیسیون حقوق بشر ۵۸
- گفتار سوم: کمیسیون مقام زن ۶۷
- بند اول - ترکیب اعضا و جلسات کمیسیون مقام زن ۶۸

بند دوم - وظایف و عملکرد کمیسیون مقام زن	۶۹
بند سوم - بخش پیشرفت زنان	۷۳
بند چهارم - نظارت بر اجرای حقوق زنان	۷۴
گفتار چهارم: مجمع یا نهاد دائمی مسائل مردمان بومی	۷۵
بند اول - مفهوم و تعریف مردان بومی	۷۶
بند دوم - سازمان، اهداف و فعالیت‌های مجمع یا نهاد دائمی مسائل مردمان بومی	۷۸
بند سوم - مجمع عمومی و اعلام دهه‌های بین‌المللی مردمان بومی و اعلامیه حقوق مردمان بومی در سپتامبر ۲۰۰۷	۸۰
بند چهارم - اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی	۸۱
گفتار پنجم: رویه ارزیابی سالیانه سران کشورها و کمیته جلوگیری و کنترل جنایت	۹۰
بند اول - رویه ارزیابی سالیانه سران کشورها	۹۰
بند دوم - کمیته جلوگیری و کنترل جنایت	۹۲
نتیجه‌گیری	۹۳
فصل سوم: شورای حقوق بشر - نشر آن	۹۵
مقدمه	۹۵
مبحث اول: تأسیس، مأموریت، ترکیب و ساختار شورای حقوق بشر	۹۶
گفتار اول: مرور اجمالی بر چگونگی و موجب تأسیس شورای حقوق بشر	۹۷
گفتار دوم: مأموریت شورای حقوق بشر	۹۸
گفتار سوم: ترکیب و عضویت شورای حقوق بشر	۹۹
بند اول - عضویت در شورا	۱۰۰
بند دوم - لغو عضویت در شورا	۱۰۴
گفتار چهارم: بررسی حقوقی ساختار شورای حقوق بشر	۱۰۴
بند اول - موقعیت شورای حقوق بشر در صحن ارکان ملل متحد	۱۰۵
بند دوم - ساختار شورای حقوق بشر	۱۰۵
بند سوم - جلسات شورای حقوق بشر	۱۰۶
گفتار پنجم: زیرمجموعه‌های شورای حقوق بشر	۱۰۷
بند اول - شرایط داوطلب شدن و عضویت در کمیته	۱۰۷
بند دوم - نحوه انتخاب	۱۰۸
بند سوم - اهم وظایف کمیته مشورتی	۱۰۸
بند چهارم - روش کار کمیته مشورتی	۱۰۹
مبحث دوم: بررسی عملکرد و فعالیت‌های شورای حقوق بشر	۱۱۳
گفتار اول: قاعده‌مندسازی و هنجار آفرینی	۱۱۳
گفتار دوم: گزارشگران ویژه و گروه‌های کاری	۱۱۴

۱۱۶	گفتار سوم: ارزیابی دوره‌ای جهانی (UPR).....
۱۱۷	بند اول - اهمیت و جایگاه «ارزیابی دوره‌ای جهانی».....
۱۱۸	بند دوم - موازین و منابع ارزیابی دوره‌ای جهانی.....
۱۲۴	بند سوم - فرآیند و آئین رسیدگی ارزیابی دوره‌ای جهانی.....
۱۲۸	گفتار چهارم: ارزیابی کلی تحولات و عملکرد شورا.....
۱۲۹	بند اول - در بُعد مفهومی.....
	بند دوم - افزایش دامنه نظارتی شورای حقوق بشر و توجه ویژه به وضعیت‌های فاحش نقض حقوق بشر.....
۱۳۰	بند سوم - انسجام بیشتر ساختارهای سازمان ملل متحد در زمینه حقوق بشر.....
۱۳۰	نتیجه‌گیری.....
۱۳۳	بند دوم: ارکان شورایی و اصلی سازمان ملل متحد که نقش برجسته‌تری در زمینه حمایت، پیگیری و نظارت بر حسن اجرای حقوق بشر دارند.....
۱۳۵	فصل اول: شورای قیمومت.....
۱۳۷	مقدمه و سابقه.....
۱۳۷	مبحث اول: اهداف، ترکیب، حار و صلاحیت و عملکرد شورای قیمومت.....
۱۴۰	گفتار اول: اهداف، ترکیب و ساختار شورای قیمومت.....
۱۴۰	بند اول - نظام بین‌المللی قیمومت - اهداف آن.....
۱۴۱	بند دوم - شورای قیمومت و ترکیب آن.....
۱۴۱	بند سوم - دیگر ارکان ناظر بر سرزمین‌های تحت قیمومت.....
۱۴۳	گفتار دوم: اختیارات، وظایف و عملکرد شورای قیمومت.....
۱۴۳	بند اول - وظایف و اختیارات شورا.....
۱۴۴	بند دوم - عملکرد شورای قیمومت.....
۱۴۴	مبحث دوم: فعالیت‌های حقوق بشری شورای قیمومت.....
۱۴۴	طرح و زمینه بحث.....
۱۴۵	گفتار اول: صلاحیت اعمال نظارت شورای قیمومت و روش‌های اجرای آن.....
۱۴۵	بند اول - یادآوری وظایف و اختیارات.....
۱۴۶	بند دوم - نظام گزارش‌دهی شورای قیمومت.....
۱۴۷	بند سوم - رسیدگی به شکایات و تقاضاهای مردمان سرزمین‌های تحت قیمومت.....
۱۴۸	بند چهارم - بازدید از سرزمین‌های تحت قیمومت.....
	گفتار دوم: موانع و مشکلات و استعمارزدایی در برخی از سرزمین‌های تحت قیمومت و سرزمین‌های غیر خودمختار.....
۱۴۹	بند اول - مسأله سرزمین آفریقای جنوب غربی (نامیبیا).....
۱۵۰	بند دوم - تیمور شرقی.....
۱۵۴	

نتیجه‌گیری	۱۵۸
فصل دوم: شورای امنیت و نقش حمایتی و نظارتی آن	۱۶۱
طرح موضوع و زمینه بحث	۱۶۱
مبحث اول: معرفی اجمالی ترکیب و سازمان و نیز صلاحیت‌ها و آیین تصمیم‌گیری شورای امنیت	۱۶۱
گفتار اول: ترکیب و سازمان شورای امنیت	۱۶۲
بند اول - ترکیب شورای امنیت	۱۶۲
بند دوم - نحوه اداره و سازمان شورای امنیت	۱۶۳
اول - کمیسیون‌های دائمی	۱۶۳
دوم - سایر ارگان‌ها	۱۶۴
گفتار دوم: صلاحیت‌ها و آیین تصمیم‌گیری شورای امنیت	۱۶۴
بند اول - انواع صلاحیت‌های شورای امنیت	۱۶۵
بند دوم - آیین‌های تصمیم‌گیری و آثار حقوقی تصمیمات شورای امنیت	۱۶۷
مبحث دوم: نقش شورای امنیت در هنجارسازی و حمایت از حقوق بشر و تضمین آن	۱۷۰
گفتار اول: بررسی نظریات عمده حقوق بین‌الملل راجع به صلاحیت هنجارسازی حقوق بشر (Law Making)	۱۷۰
بند اول - بررسی نظریات برخی از علماء حقوق بین‌الملل با توجه به وظایف و اختیارات شورای امنیت در منشور ملل متحد	۱۷۱
بند دوم - توسعه تدریجی نقش حقوق بشری شورای امنیت در عمل	۱۷۵
بند سوم - عملکرد شورای امنیت در رابطه با نقض حقوق بشر	۱۸۲
گفتار دوم: الزام شورای امنیت به رعایت حقوق بشر	۱۸۹
نتیجه‌گیری	۱۹۴
فصل سوم: دیوان بین‌المللی دادگستری و نقش حمایتی و نظارتی آن	۱۹۵
مقدمه و طرح مبحث	۱۹۵
مبحث اول: بررسی اجمالی ساختاری و صلاحیتی دیوان	۱۹۵
گفتار اول: بررسی اجمالی سازمان دیوان بین‌المللی دادگستری	۱۹۶
بند اول - دولت‌های عضو دیوان	۱۹۶
بند دوم - قضات اصلی یا منتخب دیوان	۱۹۶
بند سوم - قضات اختصاصی یا آد‌هک	۱۹۷
گفتار دوم: صلاحیت‌های دیوان بین‌المللی دادگستری	۱۹۸
بند اول - صلاحیت ترافعی دیوان بین‌المللی دادگستری	۱۹۸
بند دوم - صلاحیت مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری	۲۰۰
مبحث دوم: نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه و حمایت بین‌المللی از حقوق بشر	۲۰۱

گفتار اول: جایگاه رویه قضایی دیوان در مبحث منابع حقوق بین الملل و نقش آن در شناسائی توسعه و حمایت از حقوق بشر.....	۲۰۲
بند اول - موانع و امکانات رویه قضایی دیوان در موضوع مورد بحث.....	۲۰۲
بند دوم - جایگاه رویه قضائی دیوان در مبحث منابع حقوق بین الملل.....	۲۰۴
گفتار دوم: نقش آراء دیوان بین المللی دادگستری در توسعه و حمایت بین المللی از حقوق بنیادین بشر.....	۲۰۶
بند اول - بررسی نقش آراء و نظریات دیوان بین المللی دادگستری در دو الی سه دهه اول فعالیت آن.....	۲۰۶
بند دوم - دخالت و تأثیر آراء دیوان در تمهید و تأیید قواعد بنیادین حقوق بشری.....	۲۱۳
نتیجه گیری.....	۲۱۸
فصل - هارم: نقش دبیرخانه و دبیرکل ملل متحد در حمایت بین المللی از حقوق بشر..	۲۱۹
مبحث اول: جایگاه و موقعیت و صلاحیت های دبیرخانه و دبیرکل به موجب منشور ملل متحد.....	۲۲۰
گفتار اول: نگاه به موقعیت دبیرخانه و دبیرکل در منشور ملل متحد.....	۲۲۰
بند اول - جایگاه و مأموریت دبیرخانه و دبیرکل در منشور ملل متحد.....	۲۲۰
بند دوم - دبیرکل ها.....	۲۲۲
گفتار دوم: توسعه جایگاه و مأموریت های دبیرخانه و دبیرکل.....	۲۳۴
بند اول - افزایش اعضای ملل متحد - طرح مسائل و مطالبات جدید و تأثیر آن بر تحول ساختاری دبیرخانه.....	۲۳۴
بند دوم - تحولات نقش دبیرکل و اعمال مدیریت زیرمجموعه ها.....	۲۳۶
مبحث دوم: نقش و عملکرد زیرمجموعه های دبیرخانه و عملکرد دبیرکل در زمینه حمایت بین المللی از حقوق بشر.....	۲۴۰
گفتار اول: مهم ترین نهادهای زیرمجموعه دبیرخانه مرتبط با حمایت بین المللی از حقوق بشر.....	۲۴۰
بند اول - کمیساری عالی حقوق بشر.....	۲۴۱
بند دوم - زنان سازمان ملل متحد.....	۲۴۳
گفتار دوم: نقش و عملکرد دبیرکل در زمینه حمایت بین المللی از حقوق بشر.....	۲۴۴
بند اول - طرح ها و ابتکارات حقوق بشری دبیرکل.....	۲۴۴
بند دوم - گزارش هیأت بلندپایه متشکل از افراد برجسته وابسته به دبیرکل در زمینه برنامه توسعه پس از سال ۲۰۱۵.....	۲۵۶
بند سوم - سخنرانی ها، پیام ها، مسافرت ها و بازدیدهای حقوق بشری دبیرکل.....	۲۵۸
نتیجه گیری.....	۲۶۳
نتیجه گیری کلی.....	۲۶۵
منابع.....	۲۷۱
لغت نامه انگلیسی - فارسی.....	۲۹۱

چکیده

کتاب حاضر تحت عنوان «نقش ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد در حمایت بین‌المللی از حقوق بشر» متشکل از یک مقدمه، دو بخش اصلی و یک نتیجه‌گیری کلی است.

در مقدمه به‌طور خلاصه از کلیات انجام تحقیق و مفاهیم کلیدی و سپس در یک گفتار مقدماتی از ضرورت‌ها و مفهوم بین‌المللی حمایت از حقوق بشر صحبت به میان آمده است. متن کامل کتاب، شامل دو بخش اصلی است. در بخش اول، بر نقش حمایت بین‌المللی به معنای غیرمستقیم آن یعنی قانون‌سازی (Law-Making) در مجمع عمومی، شورای اقتصادی و اجتماعی و شعبان حقوق بشر تکیه شده است و در هر یک از این فصول، ضمن بیان مشروح نقش هنجارساز (Standard Setting) و ترویج (Promoting) آن توسط ارکان مذکور، نقش نظارتی آنها هم به‌صورت ملاحظاتی به‌طور خلاصه قرار گرفته است.

اما، در بخش دوم کتاب، تکیه بر مفهوم حمایت بین‌المللی به معنای اخص آن یعنی نقش نظارتی (Supervising) و اجرایی (Enforcing) و تضمین اجرا چهار رکن دیگر یعنی شورای قیمومت، شورای امنیت و دیوان بین‌المللی دادگستری و دبیرخانه و دبیرکل اختصاص داده شده است. طبعاً، نقش این دسته از ارکان را از همین زاویه دید بیشتر مورد اطمینان نظر قرار داده‌ایم ولی در عین حال از نقش ترویجی آنها هم غافل نماندیم.

در نتیجه‌گیری کلی کتاب، به سؤال اصلی و سؤالات فرعی پاسخ مناسب داده می‌شود. به‌طور خلاصه، این کتاب در مقام روشن ساختن این موضوع بوده است که ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد هر یک به فراخور صلاحیت‌ها و اختیارات خود و با رعایت به عملکردهای آنها نقش حمایت بین‌المللی از حقوق بشر به مفهوم عام آن (یعنی غیرمستقیم و مستقیم) را ایفاء کرده و می‌کنند و بعد از گذشت ۷۰ سال، موفقیت‌های نسبی رو به جلو دارند.

مقدمه و طرح کتاب

۱- بیان مسأله: از زمانی که «ما مردم ملل متحد» ایمان و اعتقاد خود به حقوق اساسی بشر و منزلت والای انسان را در منشور اعلام کرده‌ایم^۱، ۷۰ سال می‌گذرد. یکی از اهداف ملل متحد «حصول همکاری بین‌المللی به منظور پیشبرد و تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همگان بدون تمایز از حیث نژاد، جنس، زبان یا مذهب^۲» بوده است. کلیه ارکان اصلی و فرعی و سازمان‌های تخصصی وابسته به ملل متحد متعهدند در جهت تحقق این اهداف عمل نمایند.

شاید در روزهای اولیه تهیه طرح منشور به عنوان سند مؤسس سازمان ملل متحد بیشتر هدف «حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و پرهیز از جنگ^۳» مطمح نظر بوده است و تصور نمی‌رفت که در عین حال این سند بایه‌گذار «نظام جهانی» حقوق بشری بشود چون که پیش‌بینی‌های ناظر به حقوق بشر بصورت پراکنده در لابه‌لای متن منشور گنجانیده شده و طبقاً تصور یک «نظام» بعید می‌نمود. علاوه، واکنش‌های منفی از سوی اتحاد جماهیر شوروی سابق مانع فرض وجودی چنین نظامی بود.

اما بعداً با اجماعی که در سانفرانسیسکو پدید آمد، حمایت‌ها حکایت از اندراج قیود حمایت از حقوق بشر در منشور دارد^۴ بی‌آن‌که به مفهوم و دامنه سادیک آن اشاره شده باشد. اشاره شد که ماده یک منشور یکی از اهداف سازمان ملل متحد را «توسعه و حمایت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه» اعلام نموده است. ماده ۵۵ منشور دول عضو را متعهد ساخت تا سه هدف را پیگیری باشند:

«الف - بالا بردن سطح زندگی، فراهم ساختن کار برای حصول شرایط رفاه و توسعه در نظام اقتصادی و اجتماعی؛

ب - حل مسائل بین‌المللی اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و مسائل مربوط به آنها و همکاری بین‌المللی فرهنگی و آموزشی؛

۱. مقدمه منشور ملل متحد

۲. بند ۳ ماده یک منشور

۳. بند ۱ ماده یک منشور

4. see: Julie A. Mertus: The United Nations and Human Rights – A Guid for a New era, Reutledge, 2009, p.44.

ج - احترام جهانی و مؤثر حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه بدون تبعیض از حیث نژاد، جنس و زبان یا مذهب» و حسب ماده ۵۶ «کلیهٔ اعضاء متعهد^۱ می‌شوند که برای نیل به مقاصد مذکور در ماده ۵۵ در همکاری با سازمان ملل متحد اقدامات فردی یا دسته‌جمعی معمول دارند». اما، بلافاصله باید متذکر شد که مفاد بند ۷ ماده ۲ منشور که می‌گوید: «هیچ‌یک از مقررات مندرج در این منشور، ملل متحد را مجاز نمی‌دارد در اموری که ذاتاً جزء صلاحیت داخلی هر کشوری است دخالت نماید و اعضاء را نیز ملزم نمی‌کند که چنین موضوعاتی را تابع مقررات این منشور قرار دهند» چگونه با تعهدات دولت‌های عضو در تعامل قرار می‌گیرد؟ همان‌طور که ملاحظه خواهد شد تا مدت‌ها دولت‌ها در ارتباط با عزت و حمایت‌های بین‌المللی از حقوق بشر پشت سر این مفهوم پناه می‌گرفته‌اند. این همه، الزامات حقوق بشری متدرجاً جهانی شده و جزء لاینفک صلح و امنیت جهانی قلمداد شده و با امنیت جهانی عجین شد و کم‌کم ترتیبات حمایت از آن جایگاه مناسب و رفیع پیدا کرد که به‌طور کلی دو دسته از ترتیبات نظارتی بوجود آمد. یک دسته ترتیبات نظارتی مبتنی بر منشور^۲ است که ارکان اصلی سازمان ملل متحد همان‌طوری که خواهیم دید نقش کلیدی دارند. در موضوع بحث این کتاب می‌باشد و دسته دیگر، ترتیبات عهدنامه‌ای^۳ است که موضوع بحث این نوشتار نمی‌باشد.^۴

۲- اهمیت مسئله: اهمیت بررسی نقش ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد امروزه بر کسی پوشیده نیست زیرا در سه دهه اخیر آنان مذکور هر یک به نحوی و در رابطه با مسائل حاد حقوق بشری با کشورهای عضو^۵ برخورد داشته و معارضه می‌نمایند. وضعیت کشور سودان، میانمار و لیبی مثال‌های گویایی بر این موضوع است. لذا، ترتیبات مبتنی بر منشور که ما آن را تحت عنوان «نقش ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد در حمایت جهانی از حقوق بشر» مطالعه و تحقیق می‌نماییم، به سؤالات زیر پاسخ خواهد گفت.

۳- سؤال اصلی تحقیق: به عبارت دیگر، سؤال اصلی تحقیق ما این است که ارکان شورایی و اصلی سازمان ملل متحد چه نقشی را در زمینه توسعه و حمایت از حقوق جهانی بشر ایفا

۱ . Pledge

۲ . Charter Based bodies

۳ . Treaty bodies

۴ . در این مورد بنگرید به: میرعباسی، باقر و رزی: نظام جهانی ارزیابی و حمایت از حقوق بشر، چاپ سوم، تهران، نشر جنگل، ۱۳۹۴. این اثر در عین حال یکی از منابع اصلی کار ماست؛ مهرپور، حسین، نظام بین‌المللی حقوق بشر، تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۷.

می‌کنند؟ در مورد سؤال اصلی تحقیق لازم است توضیح دهیم که اولاً، موضوعی بسیار گسترده است زیرا بررسی نقش هر یک از ارکان اصلی می‌تواند موضوع یک کتاب و یا کار تحقیقی حجیم جداگانه باشد و ثانیاً، در ادبیات فارسی بجز چند صفحه معدود که در کتب مربوط به سازمان ملل متحد آمده آن هم قدیمی، اصلاً تحقیقی صورت نگرفته است.^۱ حتی در ادبیات حقوقی به زبان انگلیسی هم به جرأت می‌توان گفت که بجز دو-الی سه نوشته، منبع جامعی وجود ندارد به علاوه در این گونه نوشتارها هم تمرکز بر روی ارکان فرعی متمرکز بوده است.^۲ ما هم بالاجبار برای این که با مشکل حجیم شدن کار مواجه نشویم، شش رکن اصلی بعلاوه شورای حقوق بشر مورد مطالعه را در حجم ۳۰ تا ۴۰ صفحه بررسی نموده‌ایم.

نتیجتاً، با اذیت شدن مباحث حقوق بشر در سه دهه اخیر، نقش ارکان اصلی و شورایی از جمله مجمع عمومی شورای امنیت و شورای حقوق بشر و غیره در این رابطه ارتقاء یافته و من حیث حاکم، کشورهای بسیار حساس گردیده است. در ادبیات حقوقی به زبان فارسی توجهی در این تحولات مبذول داشته نشده است. ما بر آنیم که به قدر وسع خود این تحولات را بررسی کنیم تا شاید مفید فایده واقع شود.

۴- **سؤالات فرعی:** در راستای انجام تحقیق و مطالعه پیرامون سؤال اصلی مذکور ما ناگزیر از پرداختن به سؤالات فرعی زیر می‌باشیم:

- ۱- ساختار و صلاحیت‌های ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد کدام است؟
- ۲- از سال ۱۹۴۶ تاکنون ارکان اصلی و شورایی سازمان ملل متحد در جهت توسعه و ترویج حقوق بشر چه نقشی داشته‌اند؟
- ۳- همچنین، ارکان فوق‌الذکر در جهت حمایت و تضمین حقوق بشر به چه اقداماتی متوسل شده‌اند؟

۱. به عنوان مثال بنگرید به: مهرپور، حسین؛ پیشین (اشاره‌ای ندارند)؛ گنجی، منوچهر؛ «رمان ملل در عمل، تهران، ۱۳۵۲» که این نوشته در مقایسه با سایر آثار مباحث بیشتری را مطرح نموده ولی به صورت پراکنده؛ مقتدر، هوشنگ، تحولات سازمان ملل متحد، بی‌تاریخ از انتشارات دانشگاه پهلوی سابق (شیراز) که صفحاتی نیز بصورت پراکنده داراست. خوشبختانه بعد از انتشار و چاپ اول این کتاب استاد بیگزاده اقدام به انتشار کتاب ارزشمند خود تحت عنوان: «حقوق سازمان‌های بین‌المللی» در سال ۱۳۸۹ نموده‌اند که به بسیاری از مباحث توجه شده است.

۲. به زبان انگلیسی کتبی که ما بدان‌ها دسترسی داشته‌ایم و جزء منابع اصلی بحث‌اند نک:

T. Buergenthal, D. Schelton and D. Stewart: International Human Rights, U.S.A., West Publishing Group, 2002; Ph. Alston (ed. By): The United Nations and Human Rights, A Critical Appraisal, Oxford, Clarendon Press, 1995; Julie A. Mertus, Op.Cit.

نوشته اخیر، بهتر و بیشتر به ارکان اصلی پرداخته است.

- ۴- آیا با توسل به اصل صلاحیت ضمنی^۱، ارکان مورد بحث از حوزه صلاحیتی خود فراتر نرفته‌اند؟
- ۵- با توجه به اصل صلاحیت ملی (انحصاری)^۲ دولت‌ها (بند ۷، ماده ۲ منشور)، واکنش دولت‌های عضو ملل متحد در مقاطع مختلف چگونه قابل ارزیابی است؟
- ۶- بحث جهانشمولی حقوق بشر و انتهای ارتقاء آن تا سطح امنیت جهانی در صورت نقض فاحش^۳ چه پیامدهایی را برای دول عضو خواهد داشت؟
- ۷- ارزیابی دوره‌ای جهانی (U.P.R)^۴ با چه واکنشی مواجه شده؟ مثبت یا منفی؟
- ۸- آیا نظم عمومی بین‌المللی (حقوق بشری) در حال شکل‌گیری است؟ و غیره.
- ۹- روش تحقیق: به دلیل این که در انجام این تحقیق ما با مجموعه اسناد حقوق بشری از قبیل معاهدات حقوق بشری، اعلامیه‌ها و قطعنامه‌ها و قواعد نمونه (Soft Law)، رویه قضایی، دکترین، نظریات علماء برجسته حقوق و حتی قوانین سروکار داریم، روش تحقیق ما استقرار و تنم با تحلیل می‌باشد.
- ۱۰- قلمرو تحقیق: سعی ما بر این است که از حوزه ۶ رکن مورد اشاره و ارکان فرعی منتخب آنها، دور نیساده جزء استثناء به ارکان تخصصی و سازمان‌های منطقه‌ای و غیردولتی و ملی نپردازیم. اعضاء ما نمایند که بررسی محتوایی حقوق بشر نیز در چارچوب این تحقیق قرار ندارد.
- ۱۱- محدودیت و مشکلات تحقیق: همان طوری که گفته شد برخلاف تصور اولیه، دامنه موضوع تحقیق بسیار گسترده بوده و در ادبیات تحقیقی به زبان فارسی جز به صورت محدود نوشته‌ای که کم‌کرسان باشد وجود ندارد. این امر باعث شده است که اکثر منابع این تحقیق به زبان انگلیسی باشد.
- ۱۲- تقسیم‌بندی کلی تحقیق: پس از بیان مقدمه و کتاب، حول محوریت نقش برجسته هنجارسازی^۵ و توسعه‌ای^۶، سه رکن: مجمع عمومی، شورای اقتصادی و اجتماعی (اکوسوک) و شورای حقوق بشر را در نیمه اول (بخش اول) کتاب مطالعه می‌کنیم و سپس حول محوریت چشمگیر حمایتی^۷ و نظارتی^۸، چهار رکن: شورای قیمومت، شورای

1. Implied Competence

2. National Competence = Exclusive Competence

3. Grave Breache

4. Universal Periodic Review

5. Standard Setting

6. Progressive Development

7. Protection

8. Supervising

امنیت، دیوان بین‌المللی دادگستری و دبیرخانه و دبیرکل را در نیمه دوم (بخش دوم) مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهیم.

بخش اول خود به سه فصل مجزا تقسیم می‌شود:

فصل اول: نقش مجمع عمومی در تدوین و توسعه حقوق بشر

فصل دوم: نقش شورای اقتصادی و اجتماعی در تدوین و توسعه حقوق بشر

فصل سوم: شورای جدیدالتأسیس حقوق بشر و نقش آن در تدوین و توسعه حقوق بشر

بخش دوم نیز به سه فصل مجزا منقسم شده است:

فصل اول: شورای قیمومت و نقش نظارتی و حمایتی آن

فصل دوم: شورای امنیت و نقش نظارتی و حمایتی آن

فصل سوم: دیوان بین‌المللی دادگستری و نقش نظارتی و حمایتی آن

فصل چهارم: نقش دبیرخانه و دبیرکل

نتیجه‌گیری

۹- **واژگان کلیدی:** سازمان ملل متحد، ارکان شورایی، مجمع عمومی، شورای قیمومت، شورای حقوق بشر، دیوان بین‌المللی دادگستری، دبیرخانه و دبیرکل، حقوق بشر، صلاحیت ملی، حمایت بین‌المللی از حقوق بشر و ... که ضارب است در یک گفتار مقدماتی راجع به «ضرورت و جایگاه» و مفهوم «حمایت بین‌المللی از حقوق بشر» که در این کتاب موقعیتی ویژه دارد، توضیحاتی ارائه گردد.

گفتار مقدماتی

ضرورت «حمایت بین‌المللی حقوق بشر»^۱ و نه «حمایت داخلی از حقوق بشر»^۲ از اصطلاحات به‌کاررفته در عنوان این مجلد می‌باشد. هرچند در متن کار، به معنایب‌های مختلف اشاراتی به این مفهوم شده، اما اولی است که در اینجا و در حد «گفتار مقدماتی» و به اختصار بدان پرداخته شود.

بند اول - ضرورت حمایت بین‌المللی از حقوق بشر: اصولاً، «ایده حمایت بین‌المللی از حقوق بشر، ایده‌ای جدید^۳ است که با اندیشه جنبش حقوق بشر و حقوق بین‌المللی بشر در

1 . International Protection of Human Rights

2 . Internal Protection of Human Rights

۳. جهت پیشینه تاریخی و سیر تحولات حمایت بین‌المللی رجوع شود به:

Ramcharan: Contemporary Human Rights Ideas, London and New York, Routledge, 2008, p.p. 117-119

سطح جهانی مقارن است»^۱. مقامات ملی، اولین و بهترین مسئولینی هستند که در زمینه حمایت حقوق بشر می‌توانند اقدام نمایند که با پیش‌بینی در قانون اساسی، وضع قوانین عادی، نظارت قضائی و اجرایی از طریق ایجاد سازوکارهای مناسب عمل می‌نمایند (که موضوع بحث این تحقیق نیست)^۲، اما، در عمل «بعد از جنگ جهانی دوم ثابت شد که قوانین اساسی و سایر قوانین داخلی (و سازوکارهای) کشورها برای نگرهبانی از حقوق بشر کفایت نداشته، حمایت بین‌المللی را باید بر آن افزود»^۳.

بالتبجیه، در صورت فقدان چنین امکاناتی و یا عمل نکردن بدانها، حمایت از حقوق بشر یا توسط نهادها و سازوکارهای منطقه‌ای پیش‌بینی شده در معاهدات^۴ و یا توسط مقامات و سازوکارهای بین‌المللی که بر اساس منشور ملل متحد و سایر معاهدات الزام‌آور بشری شده، تحقق می‌پذیرد که ما در این تحقیق نقش ارکان شورایی و اصلی سازمان ملل را مورد بحث قرار می‌دهیم.

قبل از تعریف مفهومی حمایت بین‌المللی از حقوق بشر به مهم‌ترین موجبات حمایت بین‌المللی اشاره می‌کنیم.

۱- ضرورت (ویگرد) حمایت بین‌المللی از حقوق بشر: اشاره شد و در حقوق بین‌الملل هم پذیرفته شده است که هر دلیلی مسئول حمایت از حقوق اشخاصی است که در حوزه صلاحیتی آن کشور به سر می‌برند. اما، در عین حال هم پذیرفته شد که حمایت بین‌المللی از حقوق بشر هم جزء الزامات بین‌المللی دولت‌هاست زیرا به چند دلیل، نقض حقوق بشر وجدان بشری را تحریض می‌نماید تا در راستای حمایتی اقدام کنند.

الف - مهم‌تر از همه وقتی است که دولتی در اثر اجحاف و نقض‌های بی‌شمار حقوق شهروندان در داخل و مقابله آنها با چنین دولتی، نظام حاکم آن‌رو بی‌پاشد. در چنین حال و هوایی، حمایت بین‌المللی از حقوق بشر می‌تواند بسیار ضروری باشد.

ب - برخی از قوانین و سیاست‌های قضائی، با الزامات و هنجارهای بین‌المللی حقوق

1. see RamCharan: Contemporary Human Rights ideas, op.cit, p. 115

۲. جهت مطالعه و آگاهی در این خصوص مراجعه شود به: هاشمی، سیدمحمد: حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۴؛ طباطبایی مؤتمنی، منوچهر: آزادی‌های عمومی و حقوق بشر، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۰؛ عباسی، بیژن: حقوق بشر و آزادی‌ها بنیادین، تهران، نشر دادگستر، ۱۳۹۰.

۳. نک. متین دفتری، احمد: حقوق بشر و حمایت بین‌المللی آن، تهران، چاپخانه بهمن، ۱۳۴۸، دیباچه ص ۵.

۴. در این باره بنگرید به: زمانی، سید قاسم، وکیل، امیرساعد و عسگری، پوریا: نهادها و سازوکارهای منطقه‌ای حمایت از حقوق بشر، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی، ۱۳۸۶.

بشری پذیرفته شده انطباق ندارد که در چنین حالتی تنها راه توقف آنها وجود سازوکارهای حمایتی بین‌المللی است.

ج - نظام قضائی داخلی به هر دلیلی ممکن است از احقاق حقوق افراد، ناتوان باشد که در چنین صورتی مردان یا زنان می‌توانند به مراجع بین‌المللی رجوع نمایند.

د - در اوضاع و احوال بحرانی از قبیل برخوردهای بین‌المللی یا داخلی و یا به‌طور کلی اوضاع و احوال بسیار فوق‌العاده (مانند حدوث سونامی و سایر وقایع طبیعی غیرقابل پیش‌بینی مانند سیل در پاکستان و ...) حضور نهادهای حامی بین‌المللی می‌تواند از بروز حوادث ناگوار مضاعف جلوگیری نماید.

ه - در دنیایی که مرتباً از لحاظ سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دستخوش تغییرات و درگیری‌های بی‌سابقه است و چنین تغییراتی بر بخش‌هایی از مردمان یک جامعه می‌تواند تأثیرات عمده و بلند بگذارد (مثل بحران اقتصادی اخیر دنیا و نیز هجوم پناهندگان مسلمان به اروپا)، حمایت‌های بین‌المللی ضروری می‌نماید.

و - وجود زمینه‌های بالقوه، سند اعمال وحشی‌گرانه که نافی حداقل حقوق ابتدایی انسان‌هاست در این سو و آن سوی دنیای امروز؛ فراوان به چشم می‌خورد. وقایع رواندا، کشتار بی‌رحمانهٔ سربرنیتسکا در کوزوو و اقدامات داعش و بوکو حرام و نمونه‌های فراوان دیگر، حمایت‌های بین‌المللی از حقوق بشر را ایجاب می‌نمایند.

ز - تجربه نشان داده است که وجود گروه‌های خاص از انسان‌های آسیب‌پذیر، نیازمند حمایت‌های بین‌المللی‌اند. از قبیل گروه‌هایی که در اثر اعمال سیاست‌های نژادی و تبعیض نژادی، برده‌داری و اعمال مشابه برده‌داری، انواع اقلیت‌ها و ارجح اقلیت‌های بومی زنان و کودکان و غیره، مشمول این‌گونه حمایت می‌شوند.

۲- جایگاه «حمایت بین‌المللی» در رویه قضائی دیوان بین‌المللی دادگستری: جهت تأیید اصل «حمایت بین‌المللی» از حقوق بشر می‌توان به آراء و نظریات دیوان بین‌المللی دادگستری متوسل شد.^۱

الف - دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیهٔ نوت‌هام (مرحله دوم)^۲ با عنایت به نهاد حمایت دیپلماتیک، تفسیر نموده است که «اعمال حمایت، قرار دادن شخص در عرصه

۱. علاوه بر آراء و نظریاتی که در اینجا آورده می‌شود، به آراء و نظریات مکمل دیگر در بخش دوم، فصل مربوط به دیوان بین‌المللی دادگستری و حمایت از حقوق بشر می‌توان مراجعه نمود.

۲. به زبان فارسی رجوع شود به: ضیائی بیگدلی، محمدرضا: آراء و نظریات مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، جلد اول، چاپ اول، ۱۳۸۷، صص ۹۲-۹۷، ص ۹۵ و به زبان انگلیسی بنگرید به: J.C.J.: Summaries of Judgements, Advisory Opinion and Orders of the International Court of Justice, 1948-2002, UN, New York, 2003, p.p. 32-34, p. 33.

حقوق بین‌الملل است. حقوق بین‌الملل است که تعیین می‌نماید که دولتی واجد صلاحیت چنین حمایتی می‌باشد.

ب - دیوان بین‌المللی دادگستری قبلاً در نظریه مشورتی مورخ ۱۱ آوریل ۱۹۴۹ در باب جبران خسارت وارده به کارکنان سازمان ملل متحد در حین خدمت^۱، اعلام داشته بود که: «... سازمان (ملل متحد)، اهلیت اقامه یک دعوای بین‌المللی ناظر به حمایت از کارمند خود را داراست».

ج - رویه قضائی دیگر دیوان بین‌المللی در راستای موضوع موردنظر، پرونده بارسلنا تراکشن^۲ می‌باشد. دیوان در این قضیه به تعهدات عام «جامعه بین‌المللی در مجموع»^۳ اشاره دارد و آن را منبعث از حقوق بین‌المللی جدید می‌داند که متخذ از اصول و قواعد بین‌المللی ناظر به حقوق بنیادین بشر از جمله حمایت فرد در قبال برده‌داری و تبعیض نژادی و غیره اعلام داشته و می‌افزاید: «بعضی از حقوق مربوط به حمایت در زمره حقوق بین‌الملل جهان‌شمول قرار دارند»^۴.

بند دوم - تعریف «حمایت بین‌المللی از حقوق بشر»^۵ مفاهیم آن؛ از لابلای اسناد و نوشته‌های مختلف ناظر به حقوق بشر، تعاریف و مفاهیم زیر قابل ارائه می‌باشند:

الف - کمیته صلح بین‌المللی^۶ (ICRC) در سال ۲۰۰۱ نتایج بررسی‌های کارگاهی که متشکل از اسناد ده ساله و متخصصان سازمان‌های بین‌المللی بود، تحت عنوان «تقویت حمایت در جنگ»^۷ را منتشر و درباره واژه حمایت چنین آورده است: «حمایت عبارتست از همه اقدامات جهت تأمین احترام کامل به حقوق فردی (در انطباق با متن و روح قوانین مرتبط با حقوق بشر، حقوق بشر دوستانه و حقوق پناهندگان). سازمان‌های حقوق بشری و حقوق بشردوستانه با این اقدامات را به نحو بی‌طرفانه (به نحوی که بر مبنای نژاد، ملیت، ریشه‌های قومی، زبان، جنس نباشد)، هدایت کنند».

مشارکت‌کنندگان در کارگاه، اقدامات حمایتی را هم چنین بیان کرده‌اند:

«- جلوگیری و یا پایان بخشیدن به هر نقض خاصی از حقوق و یا - کمرگیری سریع از

انحراف نسبت به آن.

۱. ضیائی بیگدلی، پیشین، صص ۱۷-۱۸، و به زبان انگلیسی، همان، ص ۸.

2. Barcelona Traction Light and Power Co. Ltd. (Barcelona Traction)

3. "International Community as a Whol"

4. International Protection of Human Rights

5. see Barcelona Traction Case I.C.J., Reports, 1970, p. 1

ما در مورد این قضیه در فصل مربوط به دیوان بین‌المللی دادگستری و حمایت از حقوق بشر، بیشتر توضیح خواهیم داد.

6. ICRC, Strengthening Protection in War, Geneva, Switzerland, 2001, pp. 20-21, Reported by: Ramcharan: Contemporary Human Rights Ideas, London and New York, Routledge, 2008, p. 129.

- اعاده احترام افراد و تضمین شرایط مناسب زندگی از طریق جبران، اعاده و برگرداندن وضع به حال سابق.

- تقویت فضای تأثیرگذار بر حقوق فردی مرتبط با قوانین مورد نظر.^۱

ب - اساسنامه کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان^۲: ماده ۸ اساسنامه کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان در پرتو ماده یک (جلب حمایت بین‌المللی) از جمله وظایف حمایتی کمیساریا را چنین برمی‌شمارد:

«- ترویج و پیگیری انعقاد و تصویب معاهدات بین‌المللی به منظور حمایت از پناهندگان و نظایر بر اجرای آنها و ارائه پیشنهادات در مورد اصلاحات مرتبط.

- بدل همکاران^۳ از طریق انعقاد موافقتنامه‌های خاص با دولت‌ها، در اجرای هرگونه اقداماتی که برای بهبود وضع پناهندگان ضروری بوده و تلاش در جهت کاهش تعداد پناهندگانی که نیازمند حمایت...

- کمک به مساعی دولت‌ها در امر صی جهت افزایش و ترفیع بازگردانیدن یا جذب و همسان‌سازی و انطباق (پناهندگان) در جامعه جدید و الی آخر^۴.

ج - فرهنگ تعاریف حقوق بشر زیر عنوان ترویج و حمایت از همه حقوق و آزادی‌های اساسی^۵ به نقل از «علامه ۱۹۹۳ وین و برنامه اعلامی آن» چنین می‌گوید:

«... - ارتقاء و حمایت از کلیه موارد حقوق بشر و آزادی‌های اساسی بایستی طبق اصول و اهداف سازمان ملل و بویژه با هدف همکاری بین‌المللی به عنوان اولویت سازمان ملل در نظر گرفته شود. در چارچوب این اهداف و اصول ارتقاء و حمایت از کلیه موارد حقوق بشر نگرانی مشروع جامعه بین‌المللی را تشکیل می‌دهد بنابراین ارگان‌ها و آژانس‌های تخصصی مربوط به حقوق بشر بایستی بر گسترش و هماهنگی فعالیت‌هایشان برای اجراء مستمر و عینی اسناد بین‌المللی حقوق بشر کوشا باشند»^۶.

د - نظریه کمیسر سابق حقوق بشر: النهایه، پروفیسور برتراند رمکران کمیسر عالی حقوق بشر در بخش نتیجه‌گیری کتاب جدید خود راجع به حمایت (بین‌المللی) از حقوق بشر می‌گویند: «معنای حمایت چنین است که وقتی وضعیت نقض فاحش حقوق بشری روی

1 . See: B.G. Ramcharan (Ed.): Human Rights Protection in The Field, Leiden, MNP., 2006, p.2.

2 . Office The United Nations High Commissioner for Refugees.

3 . See: Guy S. Goodwin-Gill: The Refugee in International Law, Oxford, Clarendon Press, Second Edition, 1996, pp. 207-246, p. 212, 230 and after; Ramcharan, Contemporary Human Rights Ideas, Op.Cit., p. 133 and after.

4 . See: Cedric Viale: Lexicon of Human Rights, Leiden Boston, MNP, 2008, p. 145.

دهد، سازمان ملل محق است که: درباره آن بحث کند، قطعنامه یا بیانیه صادر نماید، دستور حقیقت‌یابی بدهد^۱، راجع به آن توصیه نماید، باب مذاکره با دولت (ناقض) بگشاید، در صورت ضرورت تجاوز (به حقوق بشر) را محکوم کند، و در صورت امکان، محافظان صلح یا ناظران بین‌المللی گسیل دارد، والنهاییه، وضعیت را به دادستانی دیوان بین‌المللی کیفری (I.C.C.) یا به شورای امنیت سازمان ملل متحد ارجاع دهد^۲.

ایشان می‌افزایند: «ایده حمایت اقتضا دارد که هر کشوری ملزماً یک نظام حمایتی توانمند در جهت بسط و ترویج فرهنگ حقوق بشر داشته و هر جا که حمایت نیاز باشد کام‌ای مؤثر بر دارد. زمانی که از انجام چنین حمایتی ناتوان بماند، جامعه بین‌المللی حق دارد تا کام‌های مکمل نظام داخلی برداشته و یا در صورت نیاز جایگزین آن بشود»^۳.

هـ - نتیجه جمع‌بندی: از مجموعه آنچه که گفته شد می‌توان به چنین جمع‌بندی دست یافت: حمایت بین‌المللی از حقوق بشر دو بُعد دارد: حمایت غیرمستقیم^۴ و حمایت مستقیم^۵.

- حمایت غیرمستقیم یعنی ترویج و قاعده‌سازی و توسعه حقوق بشر که از طریق تنظیم مساعدات عدوی و توسعه‌ای، ایجاد تشکیلات و سازوکارهای گوناگون و غیره میسر گردد. که هم‌نطوری که خواهیم دید از بعد از پیش‌بینی‌های کلی در منشور و فعال شدن ارکان سازمان ملل متحد، اقدامات اساسی و مفصل در این راستا تحقق یافته است.

- حمایت مستقیم یعنی نظارت بر اجرای الزامات و هنجارهای پذیرفته شده توسط همه اعم از دولت‌ها و سایر فعالان غیردولتی در عرصه بین‌المللی و تضمین اجرا آن توسط نهادها و سازوکارهای موجود.

1 . Fact-finding

2 . See: Op.Cit, p. 159; "Protection means that when it has been determined that there is a situation of gross violations of human rights, the UN is entitled to discuss it, adopt resolutions or statements about it, order fact-finding into it, make recommendations about it, launch a dialogue with the government about it, condemn the violations if necessary, send UN peacekeepers or observers if possible, and refer the situation to the prosecutor of the ICC or to the UNSC if necessary."

3 . Ibid; "The idea of protection means that every state should have an adequate and effective national protection system that is capable of spreading a culture of human rights and stepping in where protection is necessary. When protection fails, the international community is entitled to step in and supplement the national protection system or substitute for it if necessary."

4 . Indirect Protection

5 . Direct Protection